KOMISJONI RAKENDUSOTSUS (EL) 2019/300,

19. veebruar 2019,

millega kehtestatakse kriisiohjamise üldkava toidu- ja söödaohutuse valdkonnas

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määrust (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused, ([1]) eriti selle artiklit 55,

ning arvestades järgmist:

(1) Määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklis 55 on sätestatud, et komisjon koostab tihedas koostöös Euroopa Toiduohutusameti (edaspidi „EFSA“) ja liikmesriikidega kriisireguleerimise üldkava toidu- ja söödaohutuse valdkonnas (edaspidi „üldkava“). Sellele vastavalt on komisjoni otsuses 2004/478/EÜ ([2]) sätestatud üldkava.

(2) Pärast komisjoni otsuse 2004/478/EÜ vastuvõtmist on ELi tasandil saadud täiendavaid kogemusi kriisiohjamise kooskõlastamise alal paljude toidu- ja söödatekkeliste juhtumite käigus.

(3) Aastate jooksul omandatud kogemused, mida on analüüsitud määruse (EÜ) nr 178/2002 (üldiste toidualaste õigusnormide toimivuskontroll) ([3]) õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi raames tehtud hindamisel, on näidanud, et toidu- ja söödakriisi ohjamist liidu ja liikmesriikide tasandil on vaja uuesti hinnata. Tulemustest nähtus, et lisaks kriisiohjamisele tuleb rohkem keskenduda kriisiks valmisolekule, et vältida või minimeerida toidu- või söödakriisi mõju rahvatervisele. Selline keskendumine võib oluliselt vähendada toidu- või söödakriisi majanduslikku mõju (nt kaubanduspiirangud) ning aidata seeläbi saavutada töökohtade loomist, majanduskasvu ja investeeringuid käsitlevat komisjoni eesmärki. Lisaks peab komisjon osalema rohkem seda valdkonda hõlmavas liikmesriikidevahelises teabevahetuses ja üldises koordineerimises. Üldiste toidualaste õigusnormide toimivuskontroll sisaldab mitmeid soovitusi üldkava tõhustamiseks.

(4) EFSA vastutab selliste arvamuste esitamise eest, mis on liidu meetmete vastuvõtmise teaduslikuks aluseks, ning tema ülesanne on pakkuda teaduslikku ja tehnilist abi toidu- ja söödavaldkonna kriisiohjamismenetlustes. EFSA rolli üldkavas tuleks saadud kogemuste põhjal täiustada ja tugevdada.

(5) EFSA peaks iga asutuse pädevust järgides kooskõlastama oma tegevust muude asjaomaste liidu teadusasutustega, nagu Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus (ECDC), Euroopa Kemikaaliamet (ECHA), Euroopa Ravimiamet (EMA) ning Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingu artiklis 31 osutatud teadus- ja tehnikakomitee poolt ametisse nimetatud ekspertide rühm, ([4]) kui nende vastavas pädevusvaldkonnas on vaja panustada või tegutseda. Lisaks tuleb üldkavas tagada koordineerimine ECDC kriisiolukorraks valmisoleku ja reageerimissüsteemidega inimestega seotud juhtumite puhul, et tervishoiuasutused ja sidusrühmad saaksid teavet võimaliku toidu- või söödatekkelise kriisi kohta, mis võib mõjutada inimeste tervist.

(6) Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuses 1082/2013/EL ([5]) on sätestatud eeskirjad, milles käsitletakse epidemioloogilist seiret, järelevalvet ja tõsistest piiriülestest terviseohtudest varajast hoiatamist ning nende tõkestamist,

([1]) EÜT L 31, 1.2.2002, lk 1.
([2]) Komisjoni 29. aprilli 2004. aasta otsus 2004/478/EÜ toidu- ja söödakriisi reguleerimise üldplaani vastuvõtmise kohta (ELT L 160, 30.4.2004, lk 98).
([3]) Komisjoni talituste 15. jaanuari 2018. aasta töödokument „The REFIT evaluation of the General Food Law (Regulation (EC) No 178/2002)“ (Üldiste toidualaste õigusnormide (määruse (EÜ) nr 178/2002) REFIT-hindamine), SWD(2018)37.
([4]) https://ec.europa.eu/energy/en/group-experts
([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta otsus nr 1082/2013/EL tõsiste piiriülestе terviseohtude kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 2119/98/EÜ (ELT L 293, 5.11.2013, lk 1).

sealhulgas kõnealuse tegevusega seotud valmisoleku ja reageerimise kavandamist bioloogilist või keemilist päritolu, keskkonnast tulenevate ja teadmata päritolu ohtude korral ning varajase hoiatamise ja reageerimise süsteemi (EWRS) loomist. Arvestades võimalikke seoseid kriisideks valmisoleku ja kriisiohjamisega toiduahela valdkonnas, tuleks otsuses 1082/2013/EL sätestatud asjakohast korda üldkavas samuti arvesse võtta.

(7) Kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2017/625 ([6]) (mis käsitleb ametlikku kontrolli) artikliga 115 tuleks liidu üldkava läbi vaadata, et lisada menetlused, mis hõlbustaksid toidu ja sööda riiklike situatsiooniplaanide kooskõlastamist.

(8) Käesoleva otsuse peamine eesmärk on kaitsta rahvatervist liidus. Seepärast peaks üldkava piirduma olukordadega, kus esineb otsene või kaudne oht rahvatervisele vastavalt määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklile 55. Ohud rahvatervisele võivad olla bioloogilised, keemilised või füüsikalised. Need hõlmavad allergiat tekitavaid ja radioaktiivseid aineid. Üldkava lähenemisviisi, põhimõtteid ja praktilisi menetlusi võiks siiski käsitada ka suunistena selliste toidutekkeliste juhtumite haldamiseks, mis ei kujuta endast ohtu rahvatervisele.

(9) 2017. aastal viis komisjon läbi siseauditi tervise ja toiduohutuse peadirektoraadi toiduohutuse kriisiks valmisoleku kohta, milles tehti kindlaks olemasolevas üldkavas esinevad teatavad puudused, millega tuleb tegeleda.

(10) Fiproniilijuhtumi järelmeetmeid käsitlenud ministrite konverentsil 26. septembril 2017 tehti mitmeid järeldusi ([7]). Kuigi keskendutakse kõnealusele juhtumile ja pettusele, on toidu- ja söödakriiside üldise ohjamise seisukohast olulised mitmed järeldused, mis hõlmavad muu hulgas ühtse kontaktpunkti loomist igas liikmesriigis sellise kriisiohjamise koordineerimiseks iga riikliku haldusasutuste puhul.

(11) Seepärast tuleks otsus 2004/478/EÜ kehtetuks tunnistada ja asendada see uue otsusega, milles sätestatakse ajakohastatud üldkava, et võtta arvesse alates komisjoni otsuse 2004/478/EÜ vastuvõtmisest saadud kogemusi ja kohaneda uute arengusuundadega.

(12) Käesolevas otsuses tuleks sätestada etapiviisiline lähenemisviis sellele, milliseid olukordi tuleks käsitleda kriisiolukordadena, ja sellega seotud kriteeriumid. Kõik olukorrad, mis võivad kuuluda artikli 55 kohaldamisalasse, ei eelda tingimata määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 56 kohase kriisikeskuse loomist, kuid liidu tõhustatud koordineerimisest võib siiski kasu olla. Need kriteeriumid peaksid hõlmama juhtumi tõsidust ja ulatust rahvatervisele avalduva mõju seisukohast, asjakohast tarbijate suhtumist ja poliitilist tundlikkust, eriti juhul, kui kriisi allikas on veel teadmata, ei teata, kas juhtum oli tahtlik (nt bioterrorism või pettuste kõrvalmõju) ja selle eesmärk oli tekitada kriis (nt bioterrorism), ning kui korduvad varasemad juhtumid, mis on tingitud piisavate meetmete võimalikust puudumisest.

(13) Liidu ja riikliku tasandi eri asutuste, hoiatusteadete ja infosüsteemide ning laborite vaheline koordineerimine on vajalik, et jagada teavet ja võtta meetmeid kriisi ohjamiseks. Sellega seoses tugevdaks varajase hoiatamise ja reageerimise süsteemi ning muude liidu tasandi hoiatusteadete ja infosüsteemide, nagu toidu- ja söödaalase kiirhoiatussüsteemi vaheline seos nn terviseühtsuse põhimõtet, näiteks koordineerides sama juhtumi korral toiduohutuse ja rahvatervise valdkonna asutuste tegevust, andes toiduohutusametitele juurdepääsu teabele, mis on ametiasutuste poolt edastatud inimestega seotud juhtumite kohta.

(14) Toidu- ja söödaahela tõhus kriisiohje eeldab, et juba enne juhtumi toimumist peaks olema kehtestatud praktiline kord valmisoleku tõhustamiseks liidu tasandil.

(15) Määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklis 55 osutatud olukordades rakendatav praktiline kord tuleks selgelt kindlaks määrata, et tagada sujuv ja kiire reageerimine sellistele olukordadele. Samadel põhjustel tuleks sätestada kriisikeskuse roll, koosseis ja tegelik toimimine.

([6]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2017. aasta määrus (EL) 2017/625, mis käsitleb ametlikku kontrolli ja muid ametlikke toiminguid, mida tehakse eesmärgiga tagada toidu- ja söödaalaste õigusnormide ning loomatervise ja loomade heaolu, taimetervise- ja taimekaitsevahendite alaste õigusnormide kohaldamine, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 999/2001, (EÜ) nr 396/2005, (EÜ) nr 1069/2009, (EÜ) nr 1107/2009, (EL) nr 1151/2012, (EL) nr 652/2014, (EL) 2016/429 ja (EL) 2016/2031, nõukogu määruseid (EÜ) nr 1/2005 ja (EÜ) nr 1099/2009 ning nõukogu direktiive 98/58/EÜ, 1999/74/EÜ, 2007/43/EÜ, 2008/119/EÜ ja 2008/120/EÜ ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrused (EÜ) nr 854/2004 ja (EÜ) nr 882/2004, nõukogu direktiivid 89/608/EMÜ, 89/662/EMÜ, 90/425/EMÜ, 91/496/EMÜ, 96/23/EÜ, 96/93/EÜ ja 97/78/EÜ ja nõukogu otsus 92/438/EMÜ (ametliku kontrolli määrus) (ELT L 95, 7.4.2017, lk 1).

([7]) https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/rasff_fipronil-incident_conclusions_201709.pdf

(16) Tõenditel põhinev üldsuse ja kaubanduspartnerite reaalajas teavitamine on äärmiselt oluline, et aidata kaasa rahvatervise kaitsele, vältides riskide edasist levikut ja taastades usalduse sellise toidu või sööda ohutuse vastu, mida juhtum ei mõjutanud. Seetõttu on läbipaistvuse põhimõtete ja teabevahetusstrateegia arendamine kriisiohjamise oluline osa.

(17) Kõnealuse üldkava üle on peetud konsultatsioone EFSAga ning seda on liikmesriikidega arutatud alalises taime-, looma-, toidu- ja söödakomitees,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

I PEATÜKK

Üldsätted

Artikkel 1

Reguleerimisese

1. Käesolevas otsuses sätestatakse määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 55 kohane toidu- ja söödaohutuse kriisiohjamise üldkava.

2. Kava hõlmab kahte liiki olukordi:

a) liidu tõhustatud koordineerimist nõudvad olukorrad ning

b) olukorrad, kus on vaja luua kriisikeskus, mis koondaks komisjoni ning asjaomased liikmesriigid ja liidu ametid.

3. Kavas sätestatakse ka praktilised menetlused, mis on vajalikud valmisoleku parandamiseks ja juhtumite haldamiseks liidu tasandil, sealhulgas teabevahetusstrateegia, mis on kooskõlas läbipaistvuse põhimõttega.

Artikkel 2

Kohaldamisala

Üldkava kohaldatakse selliste olukordade suhtes, mis hõlmavad rahvatervisele toidust ja söödast tulenevaid otseseid või kaudseid riske, mis on seotud eelkõige toidust ja söödast tulenevate bioloogilist, keemilist ja füüsikalist laadi ohtudega ning mida tõenäoliselt ei saa kehtivate sätetega ennetada, kõrvaldada või vähendada vastuvõetava tasemeni ega nõuetekohaselt hallata üksnes määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 53 või 54 kohaste erakorraliste meetmete kohaldamise teel.

Artikkel 3

Eesmärgid

Käesoleva otsuse eesmärgid on viia miinimumini toidu- või söödatekkeliste juhtumite ulatus ja mõju rahvatervisele parema valmisoleku ja tõhusa juhtimise tagamise kaudu.

Artikkel 4

Mõisted

Käesolevas otsuses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „juhtum“ – toidus, söödas või inimestel leiduvate bioloogiliste, keemiliste või füüsikaliste ohutegurite avastamine, mis võib põhjustada võimalikku rahvaterviseohtu või mis võib sellele osutada, kui ohuga puutub kokku rohkem kui üks inimene, või olukord, kus inimestega seotud juhtumite arv või ohtude tuvastamise määr ületab eeldatud arvu ning kus juhtumid on seotud või tõenäoliselt seotud sama toidu- või söödaallikaga;

2) „toidutekkeline haiguspuhang“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/99/EÜ ([8]) artikli 2 lõike 2 punkti d tähenduses;

3) „kriisikoordinaator“ – Euroopa institutsioonide ja liikmesriikide pädevate asutuste liige ja tema asendusliige, kes tegutseb ühtse kontaktpunktina, et tagada tõhus teabevahetus kõigi partnerite vahel, kes osalevad üldkava koordineerimises, ning tõhus otsuste tegemine ja meetmete rakendamine tema organisatsiooni pädevusse kuuluvates valdkondades.

II PEATÜKK

Valmisolekustruktuurid ja -menetlused

Artikkel 5

Kriisikoordinaatorid

Iga liikmesriik, EFSA ja komisjon määravad ühe kriisikoordinaatori ja tema asendusliikme, kes täidavad I lisas sätestatud ülesandeid. Komisjon ajakohastab määratud kriisikoordinaatorite ja nende asendusliikmete nimesid ja kontaktandmeid. Kriisikoordinaatorid peavad vähemalt kord aastas korrapäraseid koosolekuid, mille korraldab komisjon eesmärgiga esitada algatusi liidu tasandil, jagada riiklikke situatsiooniplaane ja võtta järelmeetmeid ning hinnata hiljutiste kriiside ohjamist kooskõlas artikliga 22.

Artikkel 6

Hoiatusteated ja infosüsteemid

Komisjon ühendab varajase hoiatamise ja reageerimise süsteemi (EWRS) muude liidu tasandi hoiatusteadete ja infosüsteemidega, sealhulgas toidu- ja söödaalase kiirhoiatussüsteemiga (RASFF). Andmete esitamist hoiatusvõrkude kaudu ühtlustatakse veelgi.

Artikkel 7

Laborid

Komisjon ja liikmesriigid tagavad Euroopa ja riiklike referentlaborite ja muude ametlike laborite võrgustiku säilitamise vastavalt määrusele (EL) 2017/625, olles valmis pakkuma kiiret ja kvaliteetset analüütilist tuge, mida on vaja kõige olulisemate toidu- ja söödatekkeliste ohtude puhul.

Artikkel 8

Koolitus, õppused ja tehnika tasemele vastavad vahendid

Komisjon pakub oma programmi „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ ([9]) raames kõrgetasemelisi koolitusmooduleid, mis käsitlevad toidutekkelisteks suurõnnetusteks valmisolekut, toidutekkeliste kriiside uurimist ja muude juhtumite haldamist ning edendab seega terviseühtsuse põhimõtet.

Komisjon korraldab liikmesriikidega korrapäraselt toidu- ja söödaalaste juhtumite simulatsiooniõppusi, milles käsitletakse muu hulgas nende teabevahetusaspekte ning keskendutakse juhtumiteks valmisolekule ja nende haldamisele. Selles osalevad asjaomased liidu ametid ja komisjon osaleb sarnastel õppustel, mille korraldavad asjaomased ametid oma pädevusvaldkonnas. Olulise tegeliku juhtumi toimumine võib sellise simulatsiooniõppuse asendada. Pärast iga õppust esitab komisjon konkreetsed järeldused artiklis 5 osutatud kriisikoordinaatorite järgmisel koosolekul.

Komisjon jälgib nõuetekohast valmisolekut liikmesriikides riiklike toidu- ja söödaalaste situatsiooniplaanide haldamise ja auditeerimise kaudu.

Komisjon edendab liidu tasandil selliste tipptasemel vahendite kasutamist nagu jälgimisvahendid, molekulaarse tüpiseerimise analüüsid (sh kogu genoomi järjendamine) ja selliste tulemuste jagamine inimestel, loomadel, toidus, söödas ja toidu/sööda keskkonnas tuvastatud patogeensete ainete molekulaarset tüpiseerimist käsitlevas EFSA-ECDC andmebaasis.

([8]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. novembri 2003. aasta direktiiv 2003/99/EÜ zoonooside ja zoonootilise toimega mõjurite seire kohta, millega muudetakse nõukogu otsust 90/424/EMÜ ja tühistatakse nõukogu direktiiv 92/117/EMÜ (ELT L 325, 12.12.2003, lk 31).
([9]) https://ec.europa.eu/food/safety/btsf_en

Artikkel 9

Pidev teabe kogumine, jälgimine ja analüüs

Komisjon kogub, jälgib ja analüüsib pidevalt II lisas loetletud allikatest pärit otsest ja kaudset piiriülest ohtu käsitlevat teavet.

III PEATÜKK

Tõhusam koordineerimine liidu tasandil

Artikkel 10

Liidu tasandil tõhusamat koordineerimist nõudvad olukorrad

1. Lõikes 2 kirjeldatud olukordades tõhustab komisjon artiklis 9 osutatud teabele tuginedes juhtumi koordineerimist liidu tasandil, tehes seda tihedas koostöös asjaomaste liidu riskihindamisasutustega.

2. Lõike 1 kohane tõhusam koordineerimine liidu tasandil on nõutav,

a) kui

i) otsene või kaudne oht rahvatervisele, mis tuleneb toidust või söödast, on tuvastatud kahes või enamas liikmesriigis ja kui need on epidemioloogiliselt seotud (nt inimestega seotud juhtumid ja/või surmajuhtumid eri liikmesriikides koos usaldusväärse analüütilise või epidemioloogilise tõendusmaterjaliga sellise seose kohta) ja/või on nende vahel jälgitavusalane seos (nt potentsiaalselt saastunud toidu või sööda levik eri liikmesriikidesse),

või

ii) on kindlaks tehtud tuvastatud ohu võimalik tõsine mõju siseturu toimimisele toidu või sööda valdkonnas

ning

b) kui

i) avastatud ohuga on seotud oluline tervisemõju või

ii) liikmesriigid ei jõua meetmete osas kokkuleppele või

iii) riski allikat on raske kindlaks määrata.

3. Liikmesriikide pädevad asutused ja Euroopa institutsioonid võivad paluda komisjonil tõhustada koordineerimist lõike 2 punktides a ja b sätestatud kriteeriumide alusel.

Artikkel 11

Praktiline kord koordineerimise tõhustamiseks liidu tasandil

Juhtumi haldamiseks asjaomases teenistuses teostatavaid menetlusi koordineeritakse komisjonis V peatükis sätestatud korra kohaselt.

IV PEATÜKK

Kriisikeskuse loomine

Artikkel 12

Olukord, mis eeldab kriisikeskuse loomist

1. Komisjon loob lõikes 2 kirjeldatud olukordades määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 56 kohase kriisikeskuse (edaspidi „kriisikeskus“).

2. Kriisikeskuse loomine on kohustuslik, kui:

a) kahes või enamas liikmesriigis on tuvastatud otsene või kaudne terviserisk, mis on maine või kuvandi seisukohast või poliitiliselt eriti tundlik,

ning

b) kui tegemist on

i) tõsise ohuga inimeste tervisele, eelkõige juhtudel, kui surmajuhtumite arv on suur või võib seda eeldada,

või

ii) selliste juhtumite kordumisega, mis põhjustavad tõsist ohtu inimeste tervisele,

või

iii) bioloogilise või keemilise terrorismiga või olulise radioaktiivse saaste kahtluse või tunnustega.

Artikkel 13

Kriisikeskuse roll

(1) Kriisikeskus vastutab kriisidele reageerimise strateegia, sealhulgas selle teabevahetusega seotud aspektide kiire väljatöötamise, koordineerimise ja rakendamise eest. Kui saasteallikas on tuvastatud, koordineerib kriisikeskus EFSA ja vajaduse korral muude ekspertide abil jälgitavusuuringuid (edasi- ja tagasisuunal) ning jälgib tähelepanelikult toodete tagasinõudmist ja turult kõrvaldamist, kui asjaomast toitu/sööta on turustatud mitmes liikmesriigis.

(2) Iga asjaomane liikmesriik vastutab oma territooriumil jälgitavusuuringute, tagasinõudmiste ja turult kõrvaldamiste eest.

Artikkel 14

Kriisikeskuse praktilised menetlused

1. Määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklis 57 sätestatud ja käesoleva otsuse artiklites 8–10 täpsustatud ülesannete täitmiseks kohaldatakse vastavalt käesoleva otsuse V peatükis sätestatud menetlusi.

2. Kriisikeskuse liikmed peavad olema kriisi ajal pidevalt kättesaadavad.

Artikkel 15

Kriisikeskuse koosseis ja toimimine

1. Kriisikeskus koosneb komisjoni, EFSA, vähemalt otseselt asjaga seotud liikmesriikide kriisikoordinaatorite (või nende asendusliikmete) võrgustiku liikmetest ja, kui see on nõutav, komisjoni, EFSA, ECDC ning vajaduse korral muude liidu otseselt seotud ametite ja asjaomas(t)e liikmesriigi/liikmesriikide eriesindajatest. Kriisikeskuse koosseisu kuuluvad ka riigi ja liidu tasandi asjaomaste organite teabevahetusspetsialistid.

2. Samuti võib kriisikeskus kaaluda muude ekspertide või kogu kriisikoordinaatorite võrgustikuga konsulteerimist, kui see on vajalik kriisi ohjamiseks, ning võib taotleda eriekspertidelt alalist või sihtotstarbelist abi.

3. Kriisikeskust juhib komisjoni kriisikoordinaator (või tema asendaja). Ta tagab kriisikeskuse sujuva toimimise ja ülesannete jaotamise liikmete vahel, võttes arvesse nende pädevust. Niipea kui kriisikeskus on loodud, kutsub esimees kriisikoordinaatorite võrgustiku liikmeid osalema esimesel koosolekul.

4. Esimees tagab kriisikeskuse töö ja otsustusprotsessi vahelise koordineerimise. Teda abistab/abistavad asjaomas(t)e tehnilis(t)e üksus(t)e tehniline ekspert/tehnilised eksperdid komisjonis.

5. Kriisist mõjutatud liikmesriikide kriisikoordinaatorid tagavad, et kriisikeskuse koosolekutele ning audio- ja videokonverentsidele osalema valitud isikud on kättesaadavad, neil on vajalik pädevus ja piisavalt vastutusrikas positsioon. EFSA, ECDC ja asjaomane Euroopa Liidu referentlaboratoorium annavad vajaduse korral oma pädevuse piires teaduslikku ja tehnilist abi.

6. Kriisikeskus vastutab asjaomaste sidusrühmadega tiheda kontakti hoidmise ja teabe jagamise eest.

7. Kriisikeskus vastutab üldsusele suunatud koordineeritud teabevahetusstrateegia ettevalmistamise eest ning eelkõige tõenditel põhinevate sõnumite reaalajas avaldamise eest.

8. Komisjon tagab asjakohased sekretariaaditeenused kriisikeskuse koosolekute korraldamiseks (nt protokollide koostamine ja muud haldusvajadused) ning teeb kriisikeskusele kättesaadavaks selle tõrgeteta toimimiseks vajalikud inim- ja materiaalsed ressursid (nt koosolekuruumid, sidevahendid jne). Kriisikeskus kasutab olemasolevate hoiatusvõrkude tehnilist korraldust teabe edastamiseks või levitamiseks, eelkõige teabepäringute edastamiseks ja nõutud teabe kogumiseks.

Artikkel 16

Kriisi lahendamine

Artiklites 14 ja 15 sätestatud menetlused jäävad jõusse kuni kriisi lahendamiseni.

Pärast kriisikeskusega konsulteerimist otsustab komisjon, kas kriis on täielikult lahendatud või võib selle liigitada juhtumiks, mis eeldab üksnes tõhustatud kooskõlastamist liidu tasandil. Kui selline otsus tehakse, teavitatakse kriisi lahendamisest kõiki kriisikeskuse liikmeid.

Lisaks toidu- ja söödaalase kiirhoiatussüsteemi kaudu esitatud teabele asjaomaste toodete ja võetud meetmete kohta võib komisjon paluda liikmesriikidel anda teavet inimestega seotud uute juhtumite kohta, et hinnata suundumusi ja teha otsus kriisi lahendamise kohta.

Artikkel 17

Kriisijärgne hindamine

Komisjon koostab aruande vähemalt iga sellise olukorra kohta, mis eeldab kriisikeskuse loomist, ja esitab juhtumijärgse hinnangu, mis hõlmab ka asjaga seotud isikute ja muude asjaomaste sidusrühmadega konsulteerimist.

Hinnangu põhjal korraldatakse kõikide kriisikoordinaatorite koosolek, et selgitada välja võimalikud õppetunnid ja tuua vajaduse korral esile täiustused, mida on vaja seoses kriisiohjes kasutatavate töömenetluste ja -vahenditega.

V PEATÜKK

Juhtumite haldamise menetlused

Artikkel 18

Peamised praktilised menetlused

Komisjon koordineerib asjaomase teenistuse poolt juhtumi haldamiseks tehtavat tööd vajaduse korral järgmiselt:

a) analüüsib asjakohase kiirhoiatussüsteemi (toidu- ja söödaalane kiirhoiatussüsteem ja/või varajase hoiatamise ja reageerimise süsteem) kaudu esitatud andmeid, et avastada artiklis 10 või 12 osutatud olukordi;

b) kui tuvastatakse artiklis 10 või 12 osutatud olukorrad, teeb kindlaks andmelüngad ning nõuab liikmesriikidelt või sidusrühmadelt lisateavet asjakohase varajase hoiatamise süsteemi kaudu ja jälgib asjaomast toitu ja sööta edasi- ja tagasisuunal;

c) korraldab video- või audiokonverentse asjaomaste liikmesriikide, liidu ametite (EFSA ja vajaduse korral ECDC ja muud hindamisasutused), Euroopa Liidu asjaomase referentlaboratooriumi ja ekspertidega, sealhulgas artiklis 5 osutatud kriisikoordinaatorite võrgustikuga, ning vajaduse korral lisaks ka toiduohutuse ja rahvatervise valdkonna esindajatega;

d) koordineerib rahvatervise mõju esialgset hindamist liikmesriikide ja liidu ametitega;

e) koordineerib komisjoni, liikmesriikide ja EFSA ning vajaduse korral muude liidu ametite, kaubanduspartnerite ja muude asjaomaste sidusrühmade vahelisi teavituskanaleid ja -tegevust;

f) lähetab kohapeale eksperte, kui see on vajalik uurimise toetamiseks;

g) vastavalt olukorrale kasutab kogu kriisikoordinaatorite võrgustikku või osa sellest teabe kogumiseks ja levitamiseks ning nimetatud asjakohaste meetmete kooskõlastamiseks.

Artikkel 19

Täiendavad praktilised menetlused

Lisaks töötab komisjon koos EFSAga ja vajaduse korral ECDCga välja mitu täiendavat menetlust ja vahendit, et toetada juhtumi võimalikult kiiret lahendamist ja piirata selle mõju rahvatervisele. Kõnealused menetlused võivad olla eelkõige järgmised:

a) haiguspuhangute allikate kiire iseloomustamine ja tuvastamine, mis põhineb inimestel, loomadel, toidus ja söödas avastatud haigusetekitajate molekulaarse tüpiseerimise andmebaasi haldamisel ja kasutamisel;

b) kiirpuhangute ühine hindamine EFSA ja ECDC poolt bioloogilise ohu korral vastavalt kokkulepitud standardmenetlusele;

c) raamistik keemiliste riskide kiireks hindamiseks EFSA poolt;

d) võetud meetmete mõju jälgimise kord.

VI PEATÜKK

Teabevahetus

Artikkel 20

Läbipaistvus ja teabevahetus

Toidu- ja söödaalase kiirhoiatussüsteemi raames toimuva teavitamise suhtes kohaldatakse määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklis 52 sätestatud konfidentsiaalsuseeskirju. Kui on tuvastatud risk, peab teabevahetus käsitlema – ennetavalt ja tagantjärele – peamiselt ajakirjanduse, avaliku sektori või kaubanduspartneri tõstatatud küsimusi tuvastatud ohtude, kaasneva riski ja võetud meetmete kohta.

Artikkel 21

Teabevahetusstrateegia kõigi juhtumite puhul

1. Osana reageeringust kooskõlastab komisjon juhtumi ajal üldsusele antava selge, sihipärase ja tõhusa teabe, mis käsitleb riski hindamist ja haldamist ning sellega seotud ebakindlust. Üldsusele antav teave peab olema õigeaegne, usaldusväärne, kindel ning liidu ja liikmesriikide puhul ühesugune. Komisjon, EFSA, ECDC ja liikmesriigid koordineerivad oma teabevahetust läbipaistval viisil, et vältida valeteadete ja vasturääkivate andmete esitamist.

2. Koordineerimise osana teavitavad komisjon, EFSA ja ECDC (juhul kui juhtum hõlmab tema eripädevust) ning liikmesriigid üksteist eelnevalt nende jaoks olulistest ja protsessiga seotud kavandatavatest teadaannetest (nt audiokonverentside vahendusel). Lisaks teavitavad liikmesriigid viivitamata juhtumiga seotud toidukäitlejaid, kui on kogutud usaldusväärsed tõendid haiguspuhangu võimaliku allika kohta.

3. Liikmesriike teavitatakse kriisikoordinaatorite kaudu, et tagada riskidest teavitamise järjepidevus. Komisjon teavitab alalist taime-, looma-, toidu- ja söödakomiteed ning terviseohutuse komiteed kriisi ohjamisest ja sellega seotud teabevahetusstrateegiast.

4. WHO rahvusvahelist toiduohutusametite võrgustikku (INFOSAN) kasutatakse siis, kui asjaomane oht mõjutab kaubandust kolmandatesse riikidesse või kolmandatest riikidest, ilma et see piiraks vajadust täiendava kahepoolse teabevahetuse järele kaubanduspartnerite ja kolmandate riikide pädevate asutustega.

5. Komisjon ja liikmesriigid annavad vajaduse korral täiendavat teavet asjaomastele rahvusvahelistele organisatsioonidele, nagu Maailma Tervishoiuorganisatsioon (WHO), Maailma Loomatervise Organisatsioon (OIE) ning ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon (FAO).

6. Kriisiolukorra teabevahetuse üksikasjalikud ülesanded kriisikoordinaatorite võrgustikus on esitatud I lisas.

Artikkel 22

Kriisikeskuse spetsiifiline teabevahetusstrateegia

1. Kriisikeskuse loomist nõudva olukorra puhul koordineerib kriisikeskus teabevahetust ja töötab viivitamata välja spetsiifilise teabevahetusstrateegia, et teavitada üldsust riskidest ja võetud meetmetest. Komisjon koostab sellise strateegia standardvormi. Teabevahetusstrateegias määratakse kindlaks peamised sõnumid olulisematele sihtrühmadele ja sõnumite levitamiseks kasutatavad peamised sidevahendid.

2. V peatükis osutatud praktilisi menetlusi kasutades on teabevahetusstrateegia eesmärk teavitada üldsust ja ettevõtjaid, kaasa arvatud toiduvaldkonna kaubanduspartnereid, järgmistel viisidel:

a) järjepidevad ja koordineeritud sõnumid;

b) tõhus riskidest teavitamine;

c) tähelepanu pööramine käimasolevatele uurimistele ja ettevaatusabinõudele, kui kriisiallikas ei ole teada;

d) usaldusväärsete tõendite (analüüside tulemused, epidemioloogilised tõendid jne) esitamine võetud seisukohtade ja meetmete toetuseks;

e) kriisiga mitteseotud toodete ohutuse tagamine, sealhulgas selge teave asjaomas(t)e too(de)te liigi/liikide ja kriisist mõjutamata toodete kohta;

f) sõnumite edastamine edukate meetmete ja usaldusväärsete tõendite alusel saavutatud tulemuste kohta: nt mõjutatud partiide kindlaksmääramine ja kõrvaldamine tõhusa uurimise tulemusena.

3. Juhtumiga otseselt seotud liikmesriigid ja kriisikeskuse liikmed teevad kõik endast oleneva, tagamaks, et nende teavitamistegevus oleks kooskõlas kriisikeskuse poolt vastu võetud teabevahetusstrateegiaga.

4. Teabevahetusstrateegia peab sisaldama asjakohaste kontaktide loomist asjaga seotud kolmandate riikidega, et anda neile selge, täpne ja järjepidev teave asjaomase kriisi ohjamise arengu kohta.

VII PEATÜKK

Lõppsätted

Artikkel 23

Mitmeaastane kava

Komisjon koostab üldkava rakendamiseks viieaastase kava, mida ajakohastatakse seejärel iga viie aasta järel kindlaksmääratud vajaduste põhjal.

Artikkel 24

Kehtetuks tunnistamine

Komisjoni otsus 2004/478/EÜ tunnistatakse kehtetuks.

Artikkel 25

Jõustumine

Käesolev otsus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Brüssel, 19. veebruar 2019

Komisjoni nimel
president
Jean-Claude JUNCKER

I LISA

Kriisikoordinaatorite ülesanded vastavalt artiklile 5

Üldised ülesanded

Iga liikmesriigi kriisikoordinaator tegutseb ühtse kontaktpunktina, et tagada:

— riikliku tasandi koordineerimine toidu- või söödaalaste juhtumite või kriisi korral;

— hoiatusvõrkude tõhus kasutamine juhtumi või kriisi korral;

— riiklike situatsiooniplaanide esitamine komisjoni palvel kriisikoordinaatorite koosolekutel;

— osalemine audiokonverentsidel, mida komisjon korraldab tõhustatud koordineerimise käigus või kriisisituatsioonis, ja nende järelmeetmed;

— pärast kriisi lõppemist kohtumisele tagasiside andmine, tuues välja võimalikud puudused ja parandamist vajavad valdkonnad;

— tugevate sidemete loomine kriisikoordinaatorite vahel ja kogemuste vahetamine partnerite vahel usalduse suurendamiseks;

— osalemine riiklikel ja Euroopa simulatsiooniõppustel, sealhulgas EFSA ja muude Euroopa institutsioonide korraldatud õppustel.

Kriisiolukorra teabevahetusega seotud ülesanded

Kriisikoordinaatorid vastutavad oma pädevuse piires ka kriisiolukorra teabevahetuse koordineerimise eest riiklikul ja liidu tasandil, nt võetud meetmete ja tervisega seotud soovituste puhul, jne.

Teabevahetusega seotud ülesanded on järgmised:

— tagada VI peatükis sätestatud läbipaistvuse põhimõtete ja teabevahetusstrateegia järgimine riigi tasandil;

— aidata välja töötada üldine teabevahetusstrateegia toidu- või söödaalaste juhtumite või kriiside ohjamiseks;

— anda otsustajatele kriisiolukorra teabevahetuse alast teavet ja suuniseid, nt selle kohta, kuidas esitada tervishoiualaseid meetmeid üldsusele;

— töötada välja olulised sõnumid või juhtumi või kriisi ajal partnerite seas võetavad seisukohad sihtotstarbeliste võrgustike või audiokonverentside kaudu;

— levitada põhisõnumeid sotsiaalmeedia ja muude vahendite (näiteks eraldi veebileht), sealhulgas vajaduse korral EFSA teabevahetusekspertide võrgustiku kaudu;

— jälgida meedia reaktsioone ja avaliku arvamuse allikaid (nt sotsiaalmeedia) juhtumi või kriisi ajal ning anda sellest võrgustikule aru;

— koordineerida nõudluspõhiseid teavitusvahendeid (nt korduma kippuvad küsimused, vihjeliinid jne);

— tagada järjepidevus EFSA ja ECDC riskihinnangutega, sealhulgas ühiste kiirete taudihinnangute ning nendega seotud teabevahetustegevusega;

— esitada kriisiolukorras arvamusi teaduslikku riskialast teabevahetust käsitlevate EFSA ja ECDC teatiste kohta enne teatiste avaldamist.

II LISA

Allikad teabe kogumiseks artiklis 9 osutatud juhtumite kohta

Komisjon jälgib ja kogub pidevalt teavet järgmistest allikatest:

1) määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklis 50 osutatud toidu- ja söödaalane kiirhoiatussüsteem;

2) vajaduse korral varajase hoiatamise ja reageerimise süsteem, millele on osutatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse 1082/2013/EL ([1]) artiklis 8;

3) Euroopa Toiduohutusamet (EFSA), sealhulgas selle teadusvõrgustikud ([2]);

4) Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus (ECDC), sealhulgas epideemiateabe infosüsteem (EPIS), ([3]) mis on teabevahetusplatvorm, mille abil rahvatervise- ja toiduohutuseksperdid saavad vahetada tehnilist teavet, et hinnata, kas praegused ja tekkivad rahvatervisealased ohud võivad mõjutada Euroopat;

5) EFSA ja ECDC ühine molekulaarse tüpiseerimise andmete kogumine;

6) EFSA ja ECDC iga-aastane koondaruanne zoonooside, zoonootilise toimega mõjurite ja toidutekkeliste haiguste puhangute suundumuste ja allikate kohta Euroopa Liidus ([4]);

7) alaline taime-, looma-, toidu- ja söödakomitee ([5]);

8) Euroopa ja riiklike referentlaboratooriumide võrgustik ([6]);

9) terviseohutuse komitee ([7]);

10) ametliku kontrolli teabehaldussüsteem (IMSOC), mis on kavandatud arvutisüsteem, mis ühendab ja vajaduse korral uuendab kõiki määruse (EL) 2017/625 artiklite 131–136 kohaselt komisjoni hallatavaid asjakohaseid olemasolevaid teabesüsteeme;

11) Euroopa Liidu kiireloomulise radioloogilise teabe vahetuse süsteem (ECURIE);

12) otsekontaktid muude liidu ametitega kui EFSA (nt ECDC, ECHA, EMA), liikmesriikidega ja erasektori sidusrühmadega;

rahvusvahelised asjaomased organisatsioonid, nagu Maailma Loomatervishoiu Organisatsioon (OIE), ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon (FAO) ja Maailma Terviseorganisatsioon (WHO), eelkõige rahvusvahelise toiduohutusametite võrgustiku (INFOSAN) ([8]) kaudu ning rahvusvaheliste tervise-eeskirjade ([9]) ja ülemaailmse terviseohutuse algatuse ([10]) raames.

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta otsus nr 1082/2013/EL tõsiste piiriüleste terviseohtude kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 2119/98/EÜ (ELT L 293, 5.11.2013, lk 1).
([2]) http://efsa.europa.eu/en/science/wgs-and-networks
([3]) https://ecdc.europa.eu/en/publications-data/epidemic-intelligence-information-system-epis
([4]) Uusim versioon: http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/4634
([5]) https://ec.europa.eu/food/committees/paff_en
([6]) https://ec.europa.eu/food/safety/official_controls/legislation/ref-labs_en
([7]) https://ec.europa.eu/health/preparedness_response/risk_management/hsc_en
([8]) http://www.who.int/foodsafety/areas_work/infosan/en/
([9]) http://www.who.int/topics/international_health_regulations/en/
([10]) http://www.ghsi.ca/english/index.asp